

VIRKSOMHETSPLAN

FOR

ÅKEBAKKE BARNEHAGE

ÅKEBAKKE BARNEHAGE

UTVEIEN 2, 1433 ÅS

EPOST: post@akebakke.org

HJEMMESIDE: www.akebakke.barnehage.no

STYRER: VERA BUE OG VICTORIA BRYNILDSEN

TLF: 48449255

Revidert juni 2023

Innholdsfortegnelse

I.	OM BARNEHAGEN	
1.	Innledende informasjon	s. 4
2.	Historikk	
3.	Barnehagens innhold	
-	<i>Pedagogisk grunnsyn</i>	
•	<i>Barnehagens visjon</i>	
•	<i>Personlige grenser og ansvarlighet</i>	s. 5
•	<i>Selvfølelse, respekt og anerkjennelse</i>	
•	<i>Omsorg, lek og læring</i>	
•	<i>Smågrupper</i>	
-	<i>Refleksjon/vurdering</i>	s. 6
-	<i>Dagsrytme</i>	
-	<i>Tradisjoner</i>	s. 7
-	<i>Digital praksis</i>	
-	<i>Flerkulturelt arbeid</i>	
-	<i>Mobbing</i>	
II.	I BARNEHAGEN	s. 8
1.	Praktiske opplysninger	
-	<i>Tilvenning</i>	
-	<i>Overgang mellom avdelinger</i>	s. 9
-	<i>Overgang mellom barnehage og skole</i>	
-	<i>Levering og henting</i>	
-	<i>Mat</i>	s. 10
-	<i>Klær</i>	
-	<i>Sykdom</i>	
-	<i>Betaling</i>	
-	<i>Oppsigelse</i>	s. 11
-	<i>Ferie og stenging</i>	
2.	Foreldresamarbeid	
-	<i>Daglig samarbeid</i>	
-	<i>Dugnad og foreldrekafe/-frukost</i>	
-	<i>Foreldremøter og –samtaler</i>	
-	<i>Når samarbeidet blir utfordrende</i>	s. 12
-	<i>Informasjon</i>	
-	<i>Foreldreråd, foreldrearbeidsutvalg (FAU) og samarbeidsutvalg (SU)</i>	
3.	Andre samarbeidspartnere	s. 13
-	<i>Kommunen</i>	
-	<i>Helsestasjon</i>	
-	<i>Skoler</i>	
-	<i>Utdanningsinstitusjoner</i>	
-	<i>Pedagogisk-psykologisk senter (PPS)</i>	
-	<i>Barnevern</i>	

III. FOR BARNEHAGEN

1. Styringsdokumenter

- *Barnehageloven*
- *Rammeplan for barnehagen* s. 14
- *Årsplanen*

2. Vedtekter

3. Helse, miljø og sikkerhet s. 15

Vedlegg;

1. Plan for forebygging av mobbing for Åkebakke barnehage s. 16
2. Progresjonsplan med aldersmessige kjennetegn for arbeid med fagområdene s.20

I. OM BARNEHAGEN

1. Innledende informasjon

Dette heftet skal gi foreldrene informasjon om hva Åkebakke barnehage står for både praktisk og pedagogisk. For personalet gir innholdet viktige retningslinjer for arbeidet i barnehagen, og bygger både på Lov om barnehager og Rammeplan for barnehagen.

Barnehagen har tre avdelinger;

- To for barn 1-3 år, med kapasitet til 12 barn på hver avdeling.
- En for barn 3-6 år, med kapasitet til 24 barn.
- Det er 13 årsverk i barnehagen fordelt på 1 styrerstilling, 6 førskolelærere og 6 fagarbeidere.
- Åpningstiden er kl. 07.30 – 16.30

2. Historikk

Åkebakke barnehage hadde offisiell åpning 9. september 1992, og de første barna startet i barnehagen 24. august samme år. Barnehagen eies og drives av Stiftelsen Åkebakke barnehage, en privat stiftelse som har som formål å etablere, eie og drive barnehage for nedenfor stående i prioritert rekkefølge:

- 1) Barn av ansatte ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)
- 2) Barn av studenter ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)
- 3) Barn av ansatte i barnehagen
- 4) Barn som har bosted i Ås kommune, men ingen tilknytning til NMBU

Åkebakke barnehage holdt opprinnelig til en gammel arbeiderbolig fra 1920-tallet inne på området til NMBU. I mai 2015 flyttet vi lokaler til en ny flott barnehage i Utveien.

Virksomheten skal drives i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for barnehagevirksomhet. Åkebakke barnehage er en politisk og religiøst uavhengig virksomhet.

3. Barnehagens innhold

Barnehageloven og Rammeplan for barnehagen, se side 7 og kapittel 3, gir oss klare retningslinjer for barnehagens arbeid og innhold. I tillegg til dette vektlegger Åkebakke barnehage noen spesielle områder som blir beskrevet under.

Pedagogisk grunnsyn

Med pedagogisk grunnsyn menes den virkelighetsoppfatning, de kunnskaper, verdier og holdninger som ligger til grunn for pedagogisk virksomhet. I en personalgruppe vil man aldri være helt enig om alt, men i barnehagen er det viktig å finne en felles plattform som alle kan stå for samtidig som vi forplikter oss til formålet satt i Barnehageloven (Lov om barnehager, §1). Dette, sammen med samspillet mellom personalet, barna og foreldrene i dagliglivet, har stor innvirkning på barnas mulighet til god utvikling i barnehagen.

Barnehagens visjon

En visjon kan defineres som en fremtidsdrøm, og vår visjon er;

«Barn i dag – verdensborger i morgen!»

Ansatte i barnehage har en stor oppgave i å bidra til en god utvikling for alle barn. Det handler om at vi må tenke over hva som er bra for barna i barnehagen i dag, samtidig som vi forbereder/legger til rette for møtet med en fremtidig verden ulik det vi har sett til nå. I dag utdanner vi til det samfunnet som er nå, men vi må tenke fremtidsrettet og utdanne til det samfunnet som kommer. Ved å ta denne oppgaven på alvor håper vi å kunne legge forholdene til rette for at alle barn i Åkebakke barnehage skal kunne ha en barndom fylt av gode opplevelser, omsorg, lek, læring og danning. Får vi til det mener vi alt skal ligge til rette for en oppvoksende generasjon verdensborgere, hvor likeverd, respekt og omsorg for både mennesker, dyr, natur og miljø står sentralt.

Personlige grenser og ansvarlighet

Barn trenger ikke perfekte voksne, de trenger voksne som tør å vise hvem de er. I Åkebakke barnehage legger vi derfor stor vekt på personlige grenser og ansvarlighet. Det vil si å være en voksen som tør å være ærlig og åpen om sine følelser og tanker, og tar ansvar for seg selv uten å overføre ansvaret til barnet. Hvordan kan vi så vise dette? Vi setter personlige grenser ved å være ærlige på hva vi *vil/ikke vil* (egen ansvarlighet) i stedet for å fortelle barnet hva det *må/ikke må* (overføring av ansvar). I tillegg ser vi det som viktig å sette ord på egne følelser samtidig som vi gir aksept for barnets følelser. På denne måten viser vi barnet hvem vi er samtidig som vi viser at vi ser barnet. Barn føler trygghet når de er sammen med voksne som setter tydelige personlige grenser, fordi den voksne da tar ansvar for seg selv. Barn som blir møtt på en ærlig måte, vil også møte deg på en ærlig måte.

Selvfølelse, respekt og anerkjennelse

I Åkebakke barnehage ønsker vi å hjelpe barnet til å utvikle god selvfølelse. Selvfølelse må ikke forveksles med selvtillit, da dette er to ulike ting. Selvtilliten speiler seg i den voksnes (eller andre barns) vurdering av prestasjon hos barnet, mens selvfølelsen utvikles ved personlig tilbakemelding. Sistnevnte krever en dypere innlevelse fra den voksne, og handler om å se og sette pris på barnet for det det er. Det handler om å respektere barnet, altså lytte og forsøke å forstå, og anerkjenne barnets ønsker eller uttalelser som viktige. Dette betyr ikke å la barnet få alt det ber om eller vil, et «nei» kan gis med god samvittighet. Igjen handler det om personlige grenser, og å vite hva man vil. Barn som er sammen med voksne som sier nei med god samvittighet, lærer at «nei» er en fullverdig setning det står respekt av.

Omsorg, lek, danning og læring

Dette er sentrale begreper i både Lov om barnehager og Rammeplan for barnehagen og gjennomsyrrer alt som skjer i barnehagen, enten det dreier seg om pedagogisk arbeid i hverdagen eller med fagområdene.

Med pedagogisk arbeid i hverdagen menes sosial utvikling/samspill, lek og hverdagsaktiviteter som måltid, hvile og garderobesituasjon. Det pedagogiske arbeidet med fagområdene skjer både gjennom formell og uformell læring, enten det er prosjektarbeid eller hverdagssituasjoner.

Ved at den enkelte voksne i Åkebakke barnehage streber etter å møte det enkelte barn med personlige grenser, ansvarlighet, respekt og anerkjennelse mener vi samtidig at vi viser omsorg både for barnet, personalet og foresatte. Og da er vi der vi ønsker å være i Åkebakke barnehage – nemlig **å ta barn og barndommen på alvor!** I alle situasjoner, enten det er i lek eller formelle læringssituasjoner, så er det aller viktigste de voksne (ansattes) tilstedeværelse. Vi legger stor vekt på å la barna prøve ut ulike løsninger selv uansett situasjon, men de voksne skal være tilstede som tilretteleggere og veiledere både i leke- og læringssituasjoner. Barnehagen kan ha så mange flotte opplegg som mulig, men det er måten den voksne møter barnet på som er avgjørende for om barnet tar imot eller ikke.

Smågrupper

I Åkebakke barnehage ønsker vi å kunne jobbe i mindre grupper til enkelte tider.

Når mange barn og voksne skal være sammen hele dagen, krever dette en sterk styring av de voksne. Dette fører ofte til at de ansatte får oppgaven med å dirigere, instruere, gi beskjeder og løse konflikter mellom barn i den store gruppa. Både barn og voksne blir slitne av en slik omgangsform, i tillegg til all den unødige støyen

det produserer. Vi ønsker ikke å ha det slik, men heller gi hvert enkelt barn mulighet til å påvirke sin hverdag og gjøre egne valg. Jo mindre gruppen er, jo mer medbestemmelse får hvert enkelt barn. Barnet får mulighet til å lære å forhandle i lek, til å konsentrere seg og leke lenge. Barnet får større ro til lek, og det er lettere å snakke om og påvirke moral og normer når alle får mulighet til å bli hørt. Små grupper sikrer tettere kontakt med voksne og gjør det lettere å tilpasse opplegg til det enkelte barn.

En av innvendingene mot små grupper kan være at man ikke fritt får velge lekekamerater. Det er heller ikke så lett for barn å velge i en stor gruppe da det ofte oppstår rangordninger og utestenging. Dette er dessuten mye vanskeligere å oppdage for personalet i en stor gruppe enn en liten. Hvordan gruppene settes sammen kan variere ut fra den tenkte situasjon eller aktivitet. Noen ganger settes gruppene opp etter en plan, eller de kan oppstå mer spontant.

Refleksjon/vurdering

Å reflektere innebærer å tenke grundig gjennom episoder eller opplevelser som du erfarer. Når vi reflekterer, vender vi tankene tilbake på noe, og vi stiller oss spørsmål som:

- Hva gikk bra i denne situasjonen?
- Hvordan gjennomførte jeg denne situasjonen?
- Hva kan jeg gjøre neste gang jeg kommer i en lignende situasjon?

For å holde en stø kurs når vi reflekterer er det viktig å ha noen faste holdepunkter. Vi bruker derfor bl.a. ulike systemverktøy som f.eks. «Gjort-lært-lurt» og «Y-diagram», og setter opp kjennetegn for å se at vi er på rett vei. Dersom dere ønsker å vite mer om disse verktøyene så ta kontakt med enten styrer eller avdelingspersonalet.

Vurdering av barnehagens arbeid er viktig for å sikre god kvalitet i samspillet barn-voksen og barn-barn. Vurdering er basert på refleksjoner som hele personalgruppen bidrar med, enten avdelingsvis eller i hele barnehagen. Disse vurderingene danner grunnlag for videre planlegging og utvikling, og skal foregå kontinuerlig. Tett daglig samarbeid, avdelingsmøter, personalmøter og planleggingsdager er viktige arenaer for vurderingsarbeidet underveis i barnehageåret.

«Hovedformålet med vurderingsarbeidet er å sikre at alle barn får et tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen.» (Rammeplan for barnehagen, s. 38) Vi kan hele tiden fortsette å utvikle barnehagens innhold og arbeidsmetoder.

Vi ønsker også at barn og foreldre skal få si sin mening om hva de synes er viktig å vektlegge, og tar med oss innspill videre i vårt arbeid. Dette gjøres ved samtaler med barn og foreldre, tilbakemeldinger og brukerundersøkelser.

Dagsrytme

Tid	Aktivitet
07.30	Barnehagen åpner
07.30-09.00	Mulighet til å spise medbrakt frokost
09.00-11.00	Lek inne eller ute, gruppeaktiviteter, tur
11.00-12.00	Samling, lunsj, stell
12.00-14.00	Hviling for småbarna og lek inne eller ute for storebarna
Mellom 14.00 og 15.00	Fruktmåltid, mulighet for å spise medbrakt matpakke
15.00 til stengt	Lek inne eller ute
16.30	Barnehagen stenger

Alle tider, unntatt åpnings- og stengt, er ca.-tider.

Tradisjoner

Barnehagen har en viktig funksjon som tradisjonsformidler. Gjennom tradisjoner kan vi styrke barnas identitet, tilknytning og tilhørighet til barnehagen, hjemstedet og samfunnet generelt. Åkebakke barnehage har tradisjoner som gjentar seg år etter år som barna gjenkjenner. Eksempler på dette er julefeiring, karneval, påskefrokost, 17. mai-feiring og sommerfest.

Digital praksis

De fleste barn kommer til barnehagen med kunnskaper om og erfaringer med IKT. Barn er nysgjerrige, vil gjerne prøve å forstå hvordan ting fungerer. I barnehagen handler dette om å benytte ulike digitale verktøy sammen med barna som støtte for lek, kreativitet og læring. Det er viktig at vi voksne utviser god digital dømmekraft, og ivaretar barnas personvern. «*Barnehagen skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier.*» (Rammeplan for barnehagen, s. 44)

I barnehagen kan digitale verktøy blant annet omfatte:

- stasjonær/bærbar datamaskin og nettbrett
- fargeskriver og skanner
- kamera, videokamera og web-kamera
- digitalt mikroskop
- programmer for kreativitet og kommunikasjon
- interaktive fortellinger og dataspill
- elektroniske leker som dukker som gråter og biler som fjernstyres
- Internett
- telefon, mobiltelefon
- projektor.

I løpet av barnehagetiden i Åkebakke barnehage vil barna komme i kontakt med flere slike digitale verktøy. Bruken av de vil variere utfra både barnegruppe og fokusområde for barnehagen til enhver tid.

Flerkulturelt arbeid

Vår barnehage er sammensatt av familier fra mange ulike kulturer, og det ser vi på som en berikelse for både barn og voksne. Vi ønsker å møte hvert barn der de er, uavhengig av språk og kulturell bakgrunn. Som Rammeplan for barnehagen sier; «*Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet.*» (s. 9). Vi skal gi støtte til barnets bruk av morsmål, samtidig som vi arbeider med å utvikle barnas norskkompetanse. Dette er viktig både for barnas identitet og tilhørighet, samt sosialt og kognitivt.

Vi anbefaler alle å ta en titt på denne linken; <https://www.youtube.com/watch?v=1jHr6cKcbrs>, «*Language is a gift from mum and dad*», en film om flerspråklighet hos barn. Vi oppfordrer alle til å snakke morsmålet sitt med barna, eller «Hjertespråket» som vi kaller det.

Barnehagen skal møte enhver kultur med åpenhet og respekt. Det vil også si at vi må legge til rette for et større innblikk i ulike kulturer og religioner i samarbeid med foreldre.

Mobbing

Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull deltaker i fellesskapet og muligheten til medvirkning (Lund, Helgeland & Kovac, 2017, s. 6).

Her er søkelyset på fellesskapets betydning for vekst og utvikling. Det er fellesskapet som er utgangspunktet for den enkeltes opplevelse av å høre til og oppleve seg som en betydningsfull deltaker, og som gir muligheten til medvirkning. Der mobbing skjer, hindres disse grunnleggende behovene, som igjen er

fundamentet for sosial, emosjonell og kognitiv utvikling (Vanderbilt, Augustyn & Health, 2010; Vedeler, 2007; Wolke, 2000).

Nytt kapittel i barnehageloven (kapittel 8) om psykososialt barnehagemiljø;

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.» Lov om barnehager, kap. VIII, §41.

Endringene i barnehageloven krever at barnehagene jobber systematisk for å forebygge mobbing og krenkende oppførsel, og at de skaper et godt miljø der barna trives. Rammeplanen stiller allerede krav om dette, men regjeringen vil også å ta forpliktelsen inn i loven.

Regjeringen innfører også en aktivitetsplikt. Den innebærer at barnehagen har et ansvar for å følge med på hvordan barna har det. Barnehagen får også et ansvar for å undersøke og sette inn tiltak når personalet har mistanke om at ett eller flere barn ikke har det bra i barnehagen. Det samme gjelder når barnet, eller foreldrene, sier at det ikke har det bra.

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at mobbing ikke får utvikle seg i barnehagen, og sammen bidrar vi til forebygging ved å;

- hilse på, snakke med alle barn, invitere barn med hjem, og legge til rette for nye vennskap
- snakke positivt om andre barn, foreldre, personalet og barnehagen
- melde fra til barnehagen, dersom man oppdager erting, gjentatt uønsket adferd eller mobbing blant barna
- barnehagen sørger for tidlig involvering av foreldre dersom erting eller mobbing oppdages i barnehagen
- gi tilbakemeldinger på barnets trivsel og opplevelser
- følge opp informasjon og ha et tett samarbeid

II. I BARNEHAGEN

1. Praktiske opplysninger

Overganger

Tilvenning i barnehagen

Å begynne i barnehagen er gjerne den første store overgangen for barnet, og kan oppleves utfordrende for barn og foreldre. Vi har i løpet av årene sett at småsøsken som starter i barnehagen ofte har en lettere tilvenning enn barn som kommer helt nye til barnehagen. Dette tror vi skyldes at småsøsken over tid har blitt bedre kjent med barnehagen da de ofte er med å levere/hente storesøsken.

Vi ønsker derfor å tilby alle nye barn/foreldre en tidlig før-tilvenning til barnehagen ved noe vi har kalt «Lekestue». Dette innebærer at alle nye barn/foreldre blir invitert til å komme på «bli kjent-dager» i barnehagen allerede fra våren det året de skal starte. Det vil bli satt opp faste tidspunkt for besøkene, og

barn/foreldre får da avdelingen til disposisjon samme med en fast ansatt. Det blir også arrangert et foreldremøte for nye foreldre denne uken.

Hvorfor «Lekestue»?:

- Tidlig kontakt mellom hjem og barnehage
- Barn og foreldre blir kjent med barnehagens fysiske rammer og rutiner
- De blir kjent med styrer og personalet for øvrig
- De blir kjent med andre barn og foreldre

Mål for «Lekestue»:

- Barn og foreldre får en større trygghet og fortrolighet til barnehagen
- De får en forståelse for de ansattes oppgaver
- De får en begynnende relasjon med andre barn og foreldre i barnehagen
- Det blir mindre gråt, mer glede og enklere avskjed når barnet starter opp på høsten
- Vi blir kjent med barn og foreldre, og kan lettere tilpasse oppstart og rutiner for hvert enkelt barn
- Det blir en roligere oppstart for både barn, foreldre og barnehagen

Når barnet så skal starte opp sin hverdag i barnehagen, ønsker vi at foreldrene setter av minst 3 dager til tilvenningen. Nøyaktig hvor lang tid det tar for barnet å bli kjent/trygg er svært individuelt. Hvis det er mulig, ønsker vi at foreldrene kan være fleksible i sin arbeidstid i oppstarten hvis barnet trenger dette.

Mange foreldre kan synes det er litt vanskelig å forlate barnet, de er spente på hvordan det vil gå. Det er viktig å snakke med personalet om hva man tenker, og finne gode rutiner sammen på hvordan avskjeden blir best for både barn og foreldre. Det er greit med både telefonsamtaler og sms dersom man lurer på hvordan det går i løpet av dagen.

Overgang mellom avdelinger

Overganger skjer også innad i barnehagen. Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe.

Under uken med «Lekestue» vil også de barna som skal bytte avdeling fra høsten få besøke sin nye avdeling for å bli bedre kjent. Vi har ellers et veldig åpent hus som gjør at alle barn blir kjent på tvers av avdelinger hele året igjennom.

Overgang mellom barnehage og skole

Det siste året i barnehagen før barna starter på skolen har vi egen skolestartgruppe kalt «Skolekarta». Her vil de få delta i skoleforberedende aktiviteter ut fra eget behov og nivå. Vi understreker at det ikke er snakk om å lære å skrive og lese, men mer lekbaserte aktiviteter som forbereder barna på bl.a. konsentrasjon, selvledelse og selvstendighet, tørre å formidle osv. Se for øvrig under «Andre samarbeidspartnere» om overgangsrutiner.

Levering og henting

Starten på dagen er for de aller fleste av stor betydning for hvordan resten av dagen vil bli. Som nevnt over er derfor gode rutiner en viktig faktor i levering. Vi ønsker at foreldrene følger barnet inn på avdelingen hvor personalet overtar barnet. Gi oss beskjed om barnet kommer senere enn kl. 9.15, da vi ofte starter aktiviteter fra dette tidspunktet. Dersom barnet av en eller annen grunn skal være hjemme fra barnehagen vil vi at dere melder fra på e-post eller sms.

Barna blir hentet til ulike tidspunkt. Noen ganger er de ivrig opptatt når de skal hentes, og da er det fint om barna får litt tid til å avslutte det de holder på med. Derfor er det også viktig at dere beregner tid til dette, og ikke kommer 2 min. før vi stenger. Barnehagen stenger til gitt tidspunkt, og da ender også de ansatte sin arbeidstid. Det er viktig å vise respekt for de ansattes arbeidstid og fritid.

Det hender også at det kan oppleves som vanskelig å få med seg barnet. Dersom dette stadig blir en negativ situasjon er det viktig å snakke med personalet slik at vi sammen kan finne gode løsninger.

Viktig å huske på:

1. At personalet får beskjed dersom andre enn foreldrene skal hente barnet.
2. At personalet får beskjed om at barnet hentes, så vi kan si takk for i dag og ikke risikerer å sette i gang unødige tiltak fordi vi tror at barnet er blitt borte.
3. At det gis beskjed, om det er mulig, dersom den som skal hente er forsinket og ikke rekker å hente før barnehagen stenger. Det gjør ventetiden enklere for barnet. Vi ber allikevel om at dere tilstreber å komme tidsnok. Eventuelt kan man ringe til andre foreldre for å avtale henting.
4. Ved for-sent-hentet-barn (fra kl 16.30) tilkommer et gebyr på kr. 500,- pr. påbegynte halvtime som skal dekke kostnader i forbindelse med overtid for personalet. Foreldre med mer enn 3 bøter, sett i sammenheng, vil motta et skriftlig varsel om oppsigelse av plass.

Mat

Man betaler kr. 450,- pr. mnd. som går til å dekke melk, frukt og formiddags-/ettermiddagsmat. De barna som spiser frokost i barnehagen, må ha med matpakke til dette. Når vi lager mat utenom faste måltider tar vi barna med i prosessen som del av en pedagogisk aktivitet.

En ukesmeny ser følgende ut:

Varmmat 2 ganger i uken og hjemmebakke rundstykker/brød med pålegg de øvrige dagene. Enkelte uker der det er spesielle arrangement, legges maten opp deretter. På ettermiddagen spiser vi frukt og knekkebrød, og eventuelt rester av lunsjen. Ved allergier eller spesielle ønsker vedrørende mat; snakk med personalet på den avdelingen barnet ditt går. Allergier skal være dokumentert av helsepersonell. Varmmat får vi levert av et cateringfirma, www.matibox.no. Vi ønsker å servere mat som er kortreist, er bærekraftig, rene råvarer og er sunt for kroppen i vekst.

Bursdager

Når barna har bursdag feires de med bursdagssamling hvor fokus er på bursdagsbarnet. I Åkebakke ønsker ikke foreldrene at det tas med is/kake/snop til feiring. Barnehagen markerer dagen med flagg og samling, og fjør ekstra stas på bursdagsbarnet.

Klær

Barna trenger vanlig tøy til å ha ute og inne, alt etter vær og årstid. Det er nødvendig med mye ekstra skiftetøy liggende i barnehagen, og alt må navnes med barnets navn. Det er svært vanskelig å holde oversikt over hvert enkelt barns klær uten eget navn. Tøfler eller sklisokker er bra å ha inne. Vi trenger hjelp av foreldrene til å holde orden i barnas klær, og ber om at dere jevnlig sjekker over plassen til barnet deres.

Sykdom

Dette er alltid et punkt som diskuteres og er vanskelig; Når er barnet for sykt til å være i barnehagen? Dårlig allmenntilstand, feber, oppkast, diaré, barnesykdommer, og ikke kan delta i vanlig aktivitet er noen stikkord for når barnet skal være hjemme. Som de fleste vil oppleve er det lett å bli smittet av spesielt forkjølelse og omgangssyke i barnehagen. Ved omgangssyke skal barnet være hjemme 48 t. etter siste runde med diaré/oppkast. Dette er en ufravikelig regel satt av kommunelege.

Det er en stor fordel for alle om vi klarer å begrense sykdom på avdelingene. Dette oppnås best ved at barnet ikke er sykt i barnehagen og smitter andre. Det er også viktig å huske på at det er mye mer slitsomt å være i barnehagen enn å være hjemme for et barn som er i dårlig form. Derfor er det bra for barnet med en feberfri dag hjemme etter sykdom, også for å minske muligheten for tilbakefall.

Vi er klar over at foreldre i arbeid har et begrenset antall dager til å være hjemme med syke barn. Hvis vi er i tvil om barnets form ringer vi gjerne foreldrene slik at vi sammen kan vurdere hva som er best for barnet.

Se også på hjemmesiden vår under «Lenker» om «Veiledning sykdom».

Betaling

Oppholdsbetalingen følger satser satt av Stortinget. Juli er betalingsfri måned. Faktura sendes månedlig hjem til dere.

Det gis i tillegg søskenmoderasjon og redusert oppholdsbetaling ved dokumentert lav inntekt, samt gratis kjernetid for 3-, 4- og 5-åringer i familier med dokumentert lav inntekt. For nærmere informasjon, se:

<https://www.as.kommune.no/foreldrebetaling-i-barnehager-i-aas.6516730-522263.html>

Oppsigelse

Dersom et barn slutter i løpet av barnehageåret, må det meldes skriftlig. Oppsigelsesfristen er tre måneder, fra og med første dag i måneden etter oppsigelsen fant sted. Det betales i oppsigelsestiden. Barn som skal starte på skolen trenger ikke si opp plassen sin før dette, da det går automatisk.

Ferie og stenging

- Barnehagen er stengt julaften, i romjulen, nyttårsaften og dagene mellom palmesøndag og skjærtorsdag, samt sommerstengt i to uker i juli. Disse blir hvert år varslet i Årsplankalender.
- Det er 5 planleggingsdager fordelt utover året for personalet. Da er barnehagen stengt. Vi følger Ås kommune sin barnehage-/skolerute. Enkelte avvik kan forekomme.
- Alle barnehagebarn skal ha 5 ukers ferie i løpet av året hvorav tre av disse må tas sammenhengende i perioden juni til august.

2. Foreldresamarbeid

Barnehageloven §1: «*Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.*»

Det er mange muligheter for samarbeid mellom foreldrene og barnehagen både gjennom formelle og mer uformelle kanaler. Eksempler på dette kan være foreldreutvalg, -møter, og de daglige samtalene. Dette samarbeidet er en viktig del av arbeidet i barnehagen også med tanke på foreldrenes medvirkning til utvikling av barnehagen og dennes innhold.

Daglig samarbeid

Den daglige samtalen ved levering/henting er viktig. Ved at vi utveksler opplevelser barnet har hatt enten hjemme, i barnehagen eller andre steder danner vi oss et grunnlag for gode samtaler. Det blir også enklere å forstå og forholde seg til barnets ulike reaksjoner eller utsagn både for personalet og foreldrene. Ved levering før kl. 09.00 er det fint at barnet leveres inne på avdelingen. Da er det ofte frokost, og de ansatte må prioritere å sitte ved bordet sammen med barna fremfor å gå ut i garderoben. Ved henting er det viktig å beregne ekstra tid for å få til informasjonsutvekslingen. Oftest skjer utveksling av informasjon med barnet til stede, og etter hvert er barnet en aktiv deltaker i dette. Dersom det er ting som bør snakkes om uten at barnet er til stede må vi finne andre steder/tidspunkt for dette.

Dugnad og foreldrekafe/-frokost

Vi ønsker at så mange som mulig stiller på dugnadene våre fordi vi ønsker at barnehagen skal være så flott den bare kan for ungene våre, samtidig som det er en sosial stund for foreldrene. Dugnadslister blir hengt opp i forkant av dugnader. Det er ellers mulig å gjøre småreparasjoner, kakebaking til sammenkomster, og annet utover de fastsatte dugnadene.

Dugnadene starter med dugnadssuppe. Dette er en hyggelig stund der dere kan lade opp med god mat sammen. Vurder om det er nødvendig at barna er til stede, og husk da ansvaret rundt redskaper og diverse.

Det er forventet at hvert foreldrepar bidrar med **10** dugnadstimer per barnehageår.

Ellers arrangeres det enkelte foreldrekaffer og –frokoster i løpet av året, i tillegg til sommerfest.

Foreldremøter og –samtaler

I løpet av året tilbyr vi minst to foreldremøter og to foreldresamtaler. Dette anser vi som gode forum for meningsutveksling mellom foreldre og barnehage både på gruppe- og individnivå. Foreldremøtene kan være av type informasjonsmøter, diskusjonsforum eller temamøter, enten i plenum eller små grupper. Vi tar gjerne imot innspill til temaer dere ønsker skal belyses.

Foreldresamtalene skal være positive samtaler om barnets trivsel og utvikling. Disse samtalene inviteres det til ved påmeldingsliste i garderoben, samt informasjon på ukeplaner. Det er opp til det enkelte foreldrepar hvorvidt man ønsker å benytte seg av dette eller ikke. Det kan være at foreldre eller personalet ønsker flere samtaler av ulik grunn, og da finner vi tid til dette. Vi tilbyr også digitale samtaler hvis ønskelig. Foreldre til skolestartere vil få en overgangssamtale i løpet av våren hvor utgangspunktet for samtalen er overgang til skolen.

Når samarbeidet blir utfordrende

Noen ganger hender det at foreldre opplever samarbeidet med personalet som vanskelig. Da er det viktig å snakke om dette snarest mulig og ikke «spare» det til senere, da det kan føre til at ting blir mye større enn det opprinnelig var og dermed vanskeligere å løse. Personalet ønsker at alle skal trives i og med barnehagen. For å kunne endre eller oppklare noe er det en forutsetning at personalet får vite om problemet.

En sjelden gang kan det oppstå saker foreldrene finner vanskelig å snakke med avdelingen om. Da er det viktig og riktig å kontakte styrer. Ellers kan foreldreutvalgets representanter kontaktes dersom det er vanskelig å ta det opp direkte med barnehagen.

Informasjon

Det er viktig at personalet og foreldrene utveksler informasjon som er av betydning for barnets hverdag (se også avsnittet «Daglig samarbeid»). Ulik type informasjon gis gjennom ulike informasjonskanaler som denne virksomhetsplanen, årsplanen, avdelingsplaner, «dagen-i-dag»-tavler, hjemmesiden, dokumentasjon på avdelingene som bilder, fortellinger og kunst. Hver avdeling gir også ut informasjon om hva som er gjort og hva som kommer ved månedsbrev.

Det meste av den skriftlige informasjonen blir sendt ut på e-post, og barnehagen har egen hjemmeside. Hjemmesiden; <http://www.akebakke.barnehage.no> (Kidplan), og e-postadresse; post@akebakke.org.

Det er alltid vanskelig å finne balansen på mengde informasjon, noen ønsker mer og andre mindre både av tekst og bilder. Personalet er her først og fremst for barna. Jo mer tid som må brukes på skriving av tekster og redigering av bilder, jo mer tid tas vekk fra barna. For personalet er det viktig å understreke at foreldre jevnlig må sjekke de kanalene vi bruker til informasjonsutveksling. Er det noe som virker rart eller uklart så bare spør personalet.

Arbeidsspråket i barnehagen er norsk, men vi forsøker å gi ut noe informasjon på engelsk. Barnehagen har ingen egne vedtekter på å kommunisere på engelsk, og vi følger norsk lov til krav om barnehage. Vi har mange barn og foresatte fra ulike kulturer og land, og vi forsøker så godt vi kan å kommunisere godt med dem alle. Dessverre blir det for tidkrevende å oversette alt til engelsk. Ved behov er det også mulig å bruke tolk ved foreldresamtaler, gi beskjed om dette oppleves som et behov.

Foreldreråd, foreldrearbeidsutvalg (FAU) og samarbeidsutvalg (SU)

I Lov om barnehager, § 4, heter det; «For å sikre samarbeidet med barnas hjem, skal hver barnehage ha et foreldreråd og samarbeidsutvalg.»

Foreldrerådet består av foresatte til alle barna i barnehagen, og av disse velges noen til å representere foreldregruppen i foreldrenes arbeidsutvalg (FAU). Videre velges to representanter fra FAU til å sitte i

barnehagens samarbeidsutvalg (SU), sammen med representanter for personalet og eier. Disse utvalgene skal fremme samarbeid barnehagen og foreldrene imellom, og bidra til å skape et godt barnehagemiljø.

Vi har laget et lite veiledningshefte for arbeid i FAU og SU som viser hva dette arbeidet innebærer. Dette er noe alle nye representanter til FAU får tilsendt. Ellers ligger det også lenke til dokumentet ute på hjemmesiden vår.

3. Andre samarbeidspartnere

Kommunen

Selv om vi er en privat stiftelse har vi et nært samarbeid med kommunen, og især Oppvekst- og kulturavdelingen. Kommunen skal føre tilsyn med barnehagen, samt at den tilbyr felles kurs og nettverk for kommunale og ikke-kommunale barnehager for faglig utvikling. Alt opptak til barnehagen foregår også gjennom Ås kommune.

Helsestasjon

Barnehagen kan ha kontakt med helsestasjonene i enkeltsaker. Dette skjer kun i samtykke med foreldre.

Skoler

Åkebakke barnehage følger Ås kommunes overgangsrutiner for kommunens skoler, <https://www.as.kommune.no/overgang-fra-barnehage-til-skole.528717.no.html> . Barnehagen har også barn fra andre kommuner, og har således kontakt også med aktuelle skoler der.

Utdanningsinstitusjoner

Vi har fra tid til annen elever eller studenter fra ulike skoler i praksis over ulike perioder. Dette vil det bli informert om fra den enkelte avdeling det gjelder.

Pedagogisk-psykologisk senter (PPS)

PPS gir råd, veiledning og hjelp til barn, foreldre og personale i skoler og barnehager. Foreldre kan også selv kontakte PPS for råd og veiledning.

Barnevern

Hovedoppgaven til barnevernet er; «Å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.» (Lov om barneverntjenester).

Mange foreldre kontakter barnevernet for å få hjelp og veiledning i en vanskelig livssituasjon. Barnevernet legger vekt på å vise respekt, ha en åpen og direkte kommunikasjon og positive forventninger.

Barnehagen kan ikke kontakte barnevernet uten at foreldrene gir samtykke til det. Unntakene er ved mistanke om seksuelle overgrep, mishandling eller annen grov omsorgssvikt. Da har barnehageansatte plikt til å melde fra til barnevernet.

Barnehagelovens § 44 slår fast at reglene for taushetsplikt i forvaltningslovens §§ 13 til 13g gjelder for ansatte i barnehager. Barnehageloven §§ 45 og 46 pålegger barnehagepersonalet opplysningsplikt i forhold til sosialtjenesten og barneverntjenesten.

III. FOR BARNEHAGEN

1.Styringsdokumenter

Barnehageloven

Barnehagens drift er underlagt LOV OM BARNEHAGER av 17.06.05, sist endret 28.03.2022, med forskrifter.

Utdrag fra lovens formålsparagraf (§ 1) sier følgende; «*Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.*»

Videre sier loven følgende om barnehagens innhold (§ 2); «*Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet. Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter. ... Departementet fastsetter en rammeplan for barnehagen. Rammeplanen skal gi retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver. Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold. Med utgangspunkt i rammeplan for barnehagen skal samarbeidsutvalget for hver barnehage fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.*»

Rammeplanen

Rammeplan for barnehagen er en forskrift til Lov om barnehager, og gir retningslinjer for barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver. Rammeplanen sier noe om;

- Barnehagens verdigrunnlag
- Ansvar og roller
- Barnehagens formål og innhold
- Barns medvirkning
- Samarbeid mellom hjem og barnehage
- Overganger
- Barnehagen som pedagogisk virksomhet
- Barnehagens arbeidsmåter
- Fagområdene;
 - Kommunikasjon, språk og tekst
 - Kropp, bevegelse, mat og helse
 - Kunst, kultur og kreativitet
 - Natur, miljø og teknologi
 - Antall, rom og form
 - Etikk, religion og filosofi
 - Nærmiljø og samfunn

Den sier også noe om at alle barn skal oppleve progresjon i barnehagen, altså at de skal utvikle seg og oppleve framgang. «*Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø.*» (Rammeplan for barnehagen, s. 44). Vi har valgt å vise dette kort i en progresjonsplan med aldersmessige kjennetegn for arbeid med fagområdene (se vedlegg 2).

Årsplanen

Årsplanen skal være en plan for barnehageåret og er et grunnlagsdokument for personalet i barnehagen. Den skal bidra til å styre og vurdere det som foregår i barnehagen i løpet av barnehageåret. Planen setter opp mål for barnas opphold i barnehagen, hvordan målene skal oppnås og hvordan arbeidet skal følges opp og vurderes.

Årsplanen fastsettes av barnehagens samarbeidsutvalg.

2. Vedtekter

Åkebakke barnehage har egne vedtekter som inneholder bestemmelser om bl.a. eierforhold, opptak, foreldrebetaling og ferieavvikling.

Vedtektene sendes alle foreldre når de får tilbud om barnehageplass, og de ligger ute på hjemmesiden.

3. Helse, miljø og sikkerhet

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler ble fastsatt i 1995. Formål; ” *Forskriftens formål er å bidra til at miljøet i barnehager, skoler og andre virksomheter nevnt i § 2 fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade.* ”

Barnehagen skal fortløpende vurdere, kontrollere og rapportere en rekke forhold ut fra det som er beskrevet over. Barnehagen benytter et omfattende HMS-system gjennom Private barnehagers landsforbund (PBL).

PLAN FOR FOREBYGGING AV MOBBING FOR ÅKEBAKKE BARNEHAGE

Januar 2015

Hva er mobbing?

«Mobbing» er når en person gjentatte ganger over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Det er en viss ubalanse i styrkeforholdet. Den som blir utsatt for de negative handlingene har problemer med å forsvare seg og er ofte hjelpeløs ovenfor den eller dem som plager han eller henne”
Dan Olweus

Fysisk mobbing:

Denne mobbingen er oftest lettest å oppdage. Man kan se tegn som istrykkerrevne klær og blåmerker. Denne formen for mobbing er vanligst blant de yngste barna (barnehagen/ barneskolen). Man kan angripe et annet barn på ulike måter ved å slå, dytte, sparke, klype osv. Ofte skjer den fysiske mobbingen på den måten at den som utfører den «tilfeldigvis» kommer borti offeret.

Psykisk mobbing:

Den vanligste formen for mobbing er den stille mobbingen. Ofte er det også denne type mobbing som er vanskeligst å oppdage fordi den skjer i det skjulte. Men denne type mobbing kan også skje åpent med for eksempel oppgitt suking, hvising, grimaser, ekskludering, taushet eller at man blir betraktet som luft.

Verbal mobbing:

Denne type mobbing kan være lettere å oppdage enn den psykiske, men ikke alltid. Ekle ting kan sies i det stille, og gjerne bak de voksnes rygg. Barna hvisker om vedkommende, sprer rykter og får andre med på sitt parti. Verbal mobbing innebærer å si ekle og ubehagelige ting, true og håne.

Hva kjennetegner de som mobber?

Et framtrædende kjennetegn for mobberne er deres aggressivitet mot kamerater, noe som nærmest er innebygget i definisjonen av en mobber. Men de er også aggressive mot voksne og foreldre. De kjennetegnes ofte av impulsivitet og sterke behov for å dominere andre. Mobberne synes å ha lite medfølelse med ofrene for mobbing. Mange mobbere er flinke til å få noen av sine medløpere til å utføre selve «grovarbeidet» mens de selv holder seg i bakgrunnen. Gutter mobber oftere enn jenter, men den mobbingen som blir utført av jenter er vanskeligere å oppdage. (Olweus, 1992)

Hva kjennetegner de som blir mobbet?

Forskningen gir et relativt entydig bilde av det typiske mobbeofferet. Stort sett synes dette bildet å gjelde for både gutter og jenter. De typiske mobbeofrene er mer engstelig og usikre enn andre barn. De er ofte forsiktige, følsomme og stillferdige. Når de blir angrepet av andre barn reagerer de vanligvis med gråt og tilbaketrekning. De har en negativ selvfølelse og en negativ vurdering av situasjonen. De kjenner seg ofte dumme og mislykkede, skamfulle og lite attraktive. Denne typen mobbeoffer blir kalt for det passive mobbeofferet. Det provoserende mobbeofferet er betydelig mindre vanlig enn det passive. Slike barn er ofte ukonsentrerte og generelt urolige, og det oppstår lett irritasjon og spenning rundt dem. Deres eget oppfarende temperament bidrar til at de kommer i konflikt med andre barn.
(Olweus, 1992)

Forebyggende tiltak i barnehagen:

- Gi barna mulighet til samtaler om trivsel-medbestemmelse i hverdagen
- Lage trivselsregler sammen med de voksne i barnehagen

- Barn i fokus og den gode stol - barna skal kunne si positive ting om hverandre
- Barnas dag - løfte frem barnas interesser
- Lære å samarbeide, dele og inkludere andre
- Være tilstede i hverdagen gjennom lek, samtaler og være lyttende voksne
- Bevisste rollemodeller, hvordan forholder vi oss til hverandre?
- Observasjon av barnas samspill
- Gi rom for lek
- Hjelp barn inn i lek med andre
- Være konsekvent i forhold til uakseptabel atferd
- bruke praksisfortellinger til refleksjon inn i møtene
- Være anerkjennende og gi omsorg
- Sette tydelige og forståelige grenser - varme voksne
- Gi positive tilbakemeldinger til barna og de voksne
- Ta opp mobbing som tema på første foreldremøte på høsten og informere om mobbeplanen
- Bruke Kari Papes verktøy til å kartlegge voksnes holdninger til hvert enkelt barn (fargebarn)
- Være tidlig ute med samtale hvis mobbing observeres, både hos den som mobber og den som blir mobbet
- Være observant i forhold til barns inkludering

Forebyggende tiltak har som mål:

- Å styrke barnas selvhevdelse
- Å utvikle barnas evne til å vise empati og sette seg inn i andre barns situasjon.
- Skape respekt og trygghet
- Styrke barnas generelle sosiale kompetanse i samspill med andre barn
- Skape en inkluderende lekearena
- Nulltoleranse for mobbing

Mobbeplan:

Hvordan oppdage mobbing-utestenging?

- Gjennom observasjon/deltakelse av barnas samspill
- Aktive og engasjerte voksne inne og ute
- Tilbakemelding fra andre barn
- Barnesamtaler i hverdagen
- Endring av barnets atferd, innesluttet, slitent, trett, sint, aggressiv, rastløs, urolig, problemer med spising og soving, gråter mer enn før, søker lite kontakt med andre barn.

Tiltak hvis mobbing-bevisst utestenging oppdages:

- Samtale med den som føler seg mobbet
- Samtale med den/de som mobber hver for seg
- Samtale med barna sammen (kan vi få til dette på store barn?)
- Tas opp på avdelingsmøte snarest innen en uke
- Samtale med foreldre til den som blir mobbet (kartlegge situasjonen)
- Samtale med foreldre til den som mobber
- Samtale med foreldrene sammen?
- Skrive en tiltaksplan
- Oppfølgings samtaler med foreldrene (innen en viss tid, en måned?)

Tiltak i hjemmet:

- Ta signaler på alvor hvis barna endrer adferd ta kontakt med pedagogisk leder på gruppa

- Lytte til barna, prat med barna om hverdagen deres
- Barnet er delaktig på sosiale arenaer
- Møt opp på foreldremøter og foreldresamtaler

TILTAK NÅR MOBBING –BEVISST UTESTENGING SKJER:

Tiltak	Ansvar	Gjennomført Dato og sign.
1. Den som observerer mobbing informerer de andre ansatte. Tas opp på avdelingsmøter. Beskriv så konkret som mulig hva som har skjedd. Hva har barnet/barna gjort? Hvordan har de voksne forholdt seg? Bli enig tiltak videre.	Alle	
2. Snakk med barna om det som har skjedd. Be barna komme med forslag til hva vi kan gjøre videre. Sammenfatt barnas forslag med det personalet har kommet fram til.	Den som står barnet nærmest	
3. Foreldrene til den/de som blir mobbet-utestengt og den/de som mobber blir informert og tatt med på råd.	Ped.leder/den som står barnet nærmest	
4. Møte med foresatte - tiltak iverksettes - referat skrives og arkiveres.	Ped.leder	
5. Evaluering av hvordan det går etter 1 uke. Samtale med barna.	Ped.leder/den som står barnet nærmest	
6. Informasjon eller samtale med foreldre etter behov. Jevnlig kontakt.	Ped.leder/den som står barnet nærmest	
7. Eventuelt videre tiltak.	Ped.leder/den som står barnet nærmest	
8. Oppfølgingssamtale ved behov.	Ped.leder/den som står barnet nærmest	

Skjema for møter vedrørende mobbing i Åkebakke Barnehage

Skjemaet skal ligge i barnets mappe (eventuelt kopi til foresatte)

Dato:

Tilstede på møtet:

Hva saken gjelder	Dette skal det arbeides med

Dato for oppfølgingsmøtet:

Underskrift ansatte:

Underskrift ansatte:

Underskrift foreldre: Underskrift foreldre:

PROGRESJONSPLAN MED ALDERSMESSIGE KJENNETEGN FOR ARBEID MED FAGOMRÅDENE

Vedlegg til Virksomhetsplanen

		Kommunikasjon, språk og tekst	Kropp, bevegelse, mat og helse	Kunst, kultur og kreativitet	Natur, miljø og teknologi
K J E N N E T E G N	1 - 3 Å R	- Barnet viser oppmerksomhet mot syns- og hørselsinntrykk. - Barnet viser interesse for eventyr, rim og regler. - Barnet bruker språket for å uttrykke følelser, behov, ønsker og erfaringer. - Barnet viser interesse for bøker og å bli lest for.	- Barnet viser grunnleggende motoriske ferdigheter, eks. krabbe, gå, løpe, kaste. - Barnet viser glede over å være ute. - Barnet opplever glede gjennom kroppslig mestring. - Barnet er med på sang- og aktivitetsleker.	- Barnet er kjent med ulike materialer som plastelina, maling, naturmateriale. - Barnet kjenner ulike sanger og instrumenter. - Barnet viser glede ved både å lytte til og delta i musikkformidling.	- Barnet opplever glede ved å være ute i naturen. - Barnet får kunnskap gjennom opplevelser, eks. lærer navn på dyr vi har sett på gården/i skogen. - Barnet får erfaring med eksperimentering.
	3 - 6 Å R	- Barnet bruker et bredt og variert språk, og har en god begrepsforståelse. - Barnet løser konflikter verbalt. - Barnet viser begynnende interesse for tall og bokstaver. - Barnet forteller historier (selvopplevde eller fantasi)	- Barnet tar motoriske utfordringer, og mestrer ulike underlag. - Barnet viser interesse for finmotoriske aktiviteter. - Barnet har lyst til å smake på nye matvarer. - Barnet setter sine egne, personlige grenser.	- Barnet får bruke sin fantasi, kreativitet og skaperglede. - Barnet maler og tegner på eget initiativ. - Barnet kler seg ut, dramatiserer og lager teater. - For øvrig som punktene for 1-3 år.	- Barnet undrer seg over samspillet i naturen. - Barnet opplever og oppdager endringer i naturen (årstidene). - Barnet bruker teknikk i leken og hverdagslivet (pc, oppskrifter, bygge/konstruere).
	V O K S N E	- Vi er gode forbilder i fht. lytting, kroppsspråk og tale. - Vi skaper et språkstimulerende miljø ved aktiv bruk av rim, regler, høytlesning, samtale og fabulering. - Vi viser forståelse for og støtter barn med ulik språklig bakgrunn. - Vi spiser i mindre grupper hvor barn og voksne kan samtale.	- Vi tilrettelegger for allsidig kroppslig lek, eks. utelek, sykling, ballspill og sangleker. - Vi oppmuntrer barna til å sette sine personlige grenser også i kroppslig lek. - Vi tar med barna ut på tur. - Vi bidrar til at barna tilegner seg gode vaner ved kost, hygiene, aktivitet og hvile.	- Vi legger til rette for rolige stunder med ulike aktiviteter innen forming, musikk og drama. - Vi oppmuntrer og stimulerer barna i deres kreativitet. - Vi gjør materiale, utkleddingstøy o.l. tilgjengelig for barna. - Vi bruker ulike uttrykksformer i formidlingen til barna både i samlingsstunder og hverdagen for øvrig.	- Vi er gode forbilder i fht. å glede oss over natur og uteliv. - Vi går turer i skogen og nærmiljøet. - Vi legger til rette for at barna får gode opplevelser med naturen. - Vi tar utgangspunkt i barnas nysgjerrighet, interesser og forutsetninger.

		Etikk, religion og filosofi	Nærmiljø og samfunn	Antall, rom og form
K J E N N E T E G N	1 - 3 Å R	- Barnet stiller spørsmål. - Barnet har kjennskap til forskjell mellom rett og galt. - Barnet gir uttrykk for å vise omsorg.	- Barnet har funnet sin plass i gruppen, og uttrykker glede over å være en del av den. - Barnet har kjennskap til hele barnehagen, og noe av området rundt.	- Barnet utforsker geometriske figurer gjennom leken. - Barnet kjenner til tall og tallord. - Barnet har begynnende kjennskap til ulike matematiske begreper, eks. stor, liten, lang, kort.
	3 - 6 Å R	- Barnet undrer seg over verden rundt seg, og sin egen rolle. - Barnet viser omsorg for andre, og tar hensyn til andres behov.	- Barnet har kunnskap om nærmiljøet og kjenner seg igjen. - Barnet har erfaring med at alle betyr like mye i fellesskapet, uavhengig av alder, kjønn og forutsetninger. - Barnet har tillit til egen deltakelse i og påvirkning av fellesskapet.	- Barnet bruker matematiske begreper naturlig i hverdagen. - Barnet interesserer seg for tall og telling. - Barnet har begynnende kjennskap til plasseringsbegreper som foran, bak, oppå, under. - Barnet tar selv initiativ til aktiviteter med matematisk innhold, eks. yatzy, lotto, kortspill, bygge med klosser.
	V O K S N E	- Vi møter barnas undring med respekt. - Vi skaper rom for opplevelser, undring, ettertanke og gode samtaler. - Vi veileder barna i konfliktsituasjoner til å finne konstruktive løsninger. - Vi viser omsorg for både barn og voksne, og er oss bevisste den betydningen vår rolle har som forbilder.	- Vi jobber for at alle barna får erfare at de er verdifulle og viktige for fellesskapet. - Vi viser respekt for barnas ønsker og behov, og lar de erfare at deres valg påvirker både dem selv og andre. - Vi bruker nærmiljøets ressurser til gode opplevelser og læringsmuligheter.	- Vi er bevisste bruker av matematiske begreper i hverdagen. - Vi teller både i samlingsstunder og ellers. - Vi legger til rette for at barna får erfaringer med ulike geometriske figurer gjennom lek, eks. puslespill, perler, puttekasser, forming. - Vi sørger for at spill er tilgjengelige. - Vi støtter barnas nysgjerrighet og lyst til å utforske.